

Ahlqvist, A. G.

Laget.
= för
Brunkeberg
år 1471.

A. B. A.

Kal hornan 1877

Slaget på Brunkeberg år 1471.

Smärtsamt var det uppvaknande, som följde på Kalmar-unionens stolta drömmar om lycka och storhet för nordens folk, och likväl, så ljufva hade dessa drömmar varit, så väl tycktes de öfverensstämma med folkens önsknings och behof, så stora fördelar — och detta var ej det minst betydelsefulla — hade de skänkt enskilda samhällsklasser, att man i det längsta fasthöll hoppet att kunna göra dem till verklighet. Så uppstodo å ena sidan alla dessa otaliga försök till fredlig förlikning, å den andra alla dessa fejder, som äro så betecknande för de nittio åren mellan Engelbrekt och Gustaf Vasa. Det var en bedröflig tid, utmärkt genom lumpen ärelystnad och egennyttan hos de andlige och verldslige stormännen, genom missnöje hos allmogen, som blott alltför ofta lät sin harm komma till blodiga utbrott. Men, likt en oas i öknen, påträffar man under allt detta elände ett tjugufemårigt skede af ro och lycka, af andlig och materiel förkofran, betydelsefullt äfven såsom en fingervisning, att Sveriges

John Börjessons skizz till ett Sture-monument på Brunkeberg.

Teckning af C. LARSSON.

folk endast genom att fullständigt upplösa unionen kunde återvinna yttre och inre jemvigt. Den man, hvilken vårt land hade i främsta rummet att tacka för denna lyckliga tid, var riksföreståndaren Sten Gustafsson Sture. Den bragd, med hvilken han inledde den samma, var segern på Brunkeberg den 10 Oktober 1471.

Vi äro vana att höra Sten Sture kallas *den äldre* eller *gamle* herr Sten och glömma därför lätt, att han vid denna tid troligen ej var trettio år gammal. Icke dess mindre hade han länge utmärkt sig i offentliga värf. Redan år 1462 hade han mottagit riddarslaget och i den följande tiden så i rådsförsamlingen som på valplatsen varit sin morbroders, konung Karl Knutssons, bästa stöd; till belöning hade denne på sotsängen till honom upplåtit de slott, han sjelf innehade, nemligen Stockholm, Örebro och Åbo. Och icke dessa utmärkelser allena skänkte den unge riddaren ett lysande namn. Hans ätt, som under nära två århundraden hade räknats till de förnämsta i landet, var befryndad med slägterna Bonde, Tott och Gyllenstjerna. Han var varm katolik och hade således bort kunna stå högt i de mäktige prelaternas gunst, — troligen var han dem ock i början väl behaglig. Hans skarpsinne var stort och ersatte mången lucka i hans kunskaper, som dock, äfven de, ej voro att ringakta inom en rådsförsamling, bland hvars medlemmar män funnos, som ej kunde läsa

och skrifva. Af den högsta betydelsen var det dock, att herr Sten var känd och högt älskad af allmogen. Han var ledare för Sveriges landtmannaparti, sådant det i sin enfald vid denna tid var: okunnigt, men med sinne för heder och ära samt alltid villigt att offra lif och gods för landets sjelfständighet. I mången het strid hade bönderna varit vittnen till hans mandom; och om hans folklighet berättar en författare, som var femton år gammal vid tiden för hans död, att »det fans ej en så ringa familjefader, att herr Sten icke, då han såsom gäst ingick i hans hus, helsade värden, hans hustru och barn med handslag, satte sig vid deras bord och talade med dem om deras helsa och hushållning. Med största omsorg tillsåg han, att hans tjenstemän icke gjorde någon orätt — — — Han förde sina krig menskligt och visade så, att han ogerna vände sina vapen mot medborgare. Mot de biskopar, han öfvervunnit och tillfångatagit, uppförde han sig lika vördsnadsfullt, som medan de voro fria. Också sjöngs det öfverallt om honom: att göra sig älskad af dem han besegrat, sådan är Stens ädla hämd». — Att en man med dylika egenskaper skulle åtnjuta stor aktning, är naturligt, och då han efter konung Karls död i April 1471 utsågs till riksföreståndare, behöfde han nog icke, såsom det adliga squallret gick, »lägga upp en läst tyskt öl för bönderna, som sedan röstade på den, som ölet gaf».

Den tid, hvilken den unge riksföreståndaren gick till mötes, skulle blifva rik på faror och bekymmer. Kristiern I, unionskonungen, hade redan en gång (1457—1464) styrt i Sverige och trodde sig nu hafva ett gynsamt tillfälle att med vapenmagt understödja sina anspråk på detta rike. Tidens lägenhet kunde synas berättiga en dylik tro. Så fans det många svenskar, som uppträdte så fiendtligt först mot Karl Knutsson och sedan mot Sten Sture, att de ansågo en försoning med den senare omöjlig, och åter många, för hvilkas äregiriga planer det var vida bättre, att riket stod under en främmande konung än under en kraftfull riksföreståndare, som kunde på nära håll vaka öfver deras tilltag. Alla dessa borde till samman bilda ett ej obetydligt parti, i synnerhet som de kunde räkna på understöd af Danmarks, Norges och Elberhertigdömenas förenade magt. Härtill kom, att konung Kristiern utan tvifvel ansåg sig, så i börd som i regentegenskaper, stå högt öfver sin unge motståndare. Oldenburg, det lilla sumpiga landet, var visserligen ej någon stambesittning att skryta med, men Kristierns släkt hade styrt der sedan urminnes tid och ledde sin härkomst från ingen mindre än Widukind, Karl den stores fruktansvärde motståndare. Med detta höga stamträd må det nu vara huru som helst, visst är, att Kristierns förfäder gjort sig bekanta genom sin »närighet», och att han sjelf genom rofgirighet och löftesbrott visade sig vara sina familje-

traditioner trogen. Det loford, en dansk häfdatecknare gifvit honom, »att han var en så redlig och rättfärdig herre, som en i det hela trolös tid det tillät,» tål således någon afprutning. Till det yttre var Kristiern utrustad med egenskaper, som vid denna tid ansågos pryda en konung. Väl var han icke den väldige jätte, till hvilken sagan gjort honom, men dock hufvudet högre än de fleste andra män samt dertill så stark, att han kunde på rak arm lyfta en i harnesk klädd man öfver sitt hufvud och knäcka hasselnötter mellan fingrarne. Då han dessutom utmärkte sig genom personlig tapperhet, mästerskap i alla ridderliga idrotter samt en slösande praktlystnad — denna sist nämnda egenskap stod i nära sammanhang med hans oupphörliga penningbrist —, ansågs han af Danmarks och hertigdömenas adel för en typ af ridderlighet och kunde påräkna dess nitiska medverkan vid utförandet af det eröfringståg till Sverige, som nu sysselsatte alla hans tankar.

Sådana voro de två män, som skulle mäta sig med hvar andra och på samma gång afgöra om nordens framtid. På ena sidan en ung riksföreståndare, sjelf en ädling och med mäktiga vänner bland sina ståndsbröder, men hufvudsakligen förlitande sig på den kärlek, han njöt af Sveriges allmoge. På andra sidan en konung, äfven han i sin kraftigaste ålder, omgifven af ett beundrande och i början äfven offervilligt ridderskap. Hvilken af de två, som byggt

på den fastaste grundvalen, skulle händelserna snart ådagalägga.

Omedelbart efter Karl Knutssons död var Kristiern I så sysselsatt med stridigheter i hertigdömena, att han ej förr än år 1471 kunde göra allvar af sin plan att underkufva Sverige. För att insöfva dess invånare i säkerhet låtsade han i början vara böjd för vänlig uppgörelse; vid en fredlig sammankomst, i hvilken han sjelf ville deltaga, skulle han ytterligare underhandla om denna sak. Att detta hans tal om förlikning ej var ärligt menadt, visade sig snart. Så samlade han en här af 5,000 man, blomman af Danmarks och hertigdömenas adel samt dertill tyska och skotska legoknektar, inskeppade sig på 70 fartyg och seglade — i Juni 1471 — först till Kalmar och derifrån till Stockholm, hvarest han lät sin flotta kasta ankar vid Vångsön (Skeppsholmen). För Sten Sture och hans vänner var konung Kristierns plötsliga ankomst lika obehaglig som oväntad. De inledde därför underhandlingar om stillestånd och lyckades äfven erhålla ett sådant. Så länge det varade, skulle svenskarne hafva rättighet att köpa salt på den danska flottan, danskarne åter kunna förse sig med lifsmedel från land. Detta korta lugn var dock endast lugnet före stormen. Också lät Kristiern sina trupper göra ströftåg djupt in i landet och lyckades äfven genom bemedling af den tappre riddaren Trotte Karlsson

till Eka, en frände till fru Cecilia, Gustaf Vasas moder, att bringa en del af Uplands allmoge på sin sida. Då det allt tydligare visade sig, att stilleståndet endast lände svenskarne till fördel, bröt slutligen Kristiern det samma och förde sin här öfver den träbro, som sammanband Käplingen (Blasieholmen) — vid denna tid en kringfluten ö — med Brunkeberg. Här lät han sina trupper dels lägga sig på höjden, dels rycka ned på andra sidan om denna och der intaga Sanct Clara kloster, förbi hvilket den väg gick, som förenade Upland med hufvudstaden.

Emellertid var Sten Sture ej overksam. Så skyndade han från Stockholm till Vadstena, der ett möte af ombud från södra Sveriges landskap på det bestämdaste förklarade sig mot konung Kristiern. Men en sådan förklaring måtte hafva huru stor betydelse som helst, framför allt gälde det dock att samla en krigsmakt. Härvid hade herr Sten i främsta rummet att räkna på Stockholms tappra och honom varmt tillgifna borgerskap. Vidare erhöll han en betydlig skara — 1,300 man — i harnesk klädda krigare från Östergötland och Södermanland; de anfördes af riddarne Karl Gera, Erik Magnusson Örnefot och Arvid Trolle. Sten Sture sjelf jemte riddare af släkterna Vase, Sparre, Tott m. fl. tågade mot Stockholm med en härstyrka, hvilken de samlat i rikets vestra landskap. I Vestmanland tillstötte nya förstärkningar under befäl af herr Stens gamle vapenbroder riddaren

Nils Sture (Natt och Dag). Alla dessa högadliga namn visa, att slaget på Brunkeberg icke så uteslutande vans af bönder, som man vanligen tror, och att en representant för dessa högättade krigare skulle väl försvara sin plats bland de grupper af allmoge, med hvilka konstnären ämnat pryda det blifvande Sture-monumentets fotställning. Härmed hafva vi ej nekat, att en högst betydlig del af herr Stens här utgjordes af bönder från Södermanland, Nerike och Vestmanland, men framför allt från Dalarne. En sådan bondehär var icke att förakta. Redan landets beskaffenhet gjorde vid denna tid ett småkrig särdeles farligt. De täta skogarne, genom hvilka endast få stigar slingrade sig, de ofantliga sumptrakter, som nu för länge sedan förvandlats till fruktbara åkrar och ängar, men fordom endast kunde passeras vid den tid, då vintern slagit bro öfver dem, befolkningens gleshet, som gjorde det svårt att skaffa underhåll åt inbrytande härar, — redan dessa hinder voro svåra nog att öfvervinna. Men härtill kom, att Sveriges allmoge var stridbar och van att se blod flyta. I rikets norra del var jagt en vigtig inkomstkälla, och dalkarlarne sjöngo, att de, som med sina pilar träffade snöripor och ekorrar, hade ett lätt åtkomligt mål i sina fiender. Voro desse instängde i en tät skog, i hvilken man på lämpliga ställen fält träden till »bråtar», var det dem svårt att undkomma. Äfven på fältet voro bönderna farliga motståndare, i synnerhet då, såsom nu, nyligen

vunna framgångar fyllt dem med hopp om seger. — De riddare, som deltog i denna tidens fejder, kämpade naturligtvis i fullt harnesk. Om äfven allmogen bar skyddsvapen, är det icke så lätt att säga. Enligt landskapslagarne skulle hvarje vapenför man ega en jernhatt samt brynja eller harnesk, och många rustningar hade tagits såsom byte i de föregående segrarne vid Harakers kyrka och Uppbo färja. Icke dess mindre synes det ej sannolikt, att de män af allmogen, som kämpade på Brunkeberg, voro iklädde pansar. Deremot buro väl de fleste sköldar; dylika användes inom svenska hären ännu i slutet af Gustaf Vasas regering, och så sent som 1560 omtalas sköldsmeder såsom bosatta i Småland. Anfallsvapen voro svärdet och spjutet, men framför allt *arbostet* (korsbågen) med sina *tippekolfvar* (pilar) samt *pålyxan*. Denna sist nämnda — en yxa med mycket neddraget blad, fäst på ett långt och starkt skaft — var ett fruktansvärdt vapen, mot hvilket, såsom vi få se, äfven den bästa rustning lemnade endast ett ringa skydd.

Sådan var den här, med hvilkens hjälp herr Sten skulle utkämpa den förestående striden. Till denna förberedde han sitt folk på det bästa sätt. Först lät han det höra »messa och tidegärd», som enligt rimkrönikan förrättades af den frommaste prest, man kunde finna, och följdes af ett stort under, i det att blod droppade ur bilden af den korsfäste ned i kal-

ken. Härpå manade han sitt folk till ståndaktigt mod. Svaret blef sådant han önskat det:

»Vi viljom alla göra så,
med Guds hjelp alla fasta stå;
vi viljom våra sak för Gudi klaga
och i Guds namn åstad draga.
Deras hjerta var utan tunga,
thy begynde de alla sjunga
och gjorde sig godan lisa
och qvådo sancti Örians (Görans) visa:
i Guds namn farom vi,
sina (hans) nåder begärom vi,
nu dragom vi till Stockholms by,
Gud gifve k. Kristiern ej ville bort fly.»

I en sådan sinnesstämning tågade den svenska hären mot Norrmalm, vid denna tid en öde, skogbevuxen trakt. Såsom vi ofvan sett, var den danska hären till största delen förlagd uppe på Brunkeberg. Detta var då vida högre och brantare än i våra dagar samt sträckte sig ända fram till Norrström. Det bildade således en fast ställning, hvilken konung Kristiern ytterligare förstärkt genom stora »skärmar» — skansar, tydligen till en del gjorda af timmer —, hvilkas kanoner beherskade höjdens sluttningar. Högst upp fladdrade Danebrog, som denna dag var anförtrodd åt en tapper riddare, Strange Nielsen. Vester om berget stod en annan afdelning af danska hären vid Clara kloster; en tredje hade stannat kvar såsom skydd för flottan. Konung Kristiern hade fått en

betydlig förstärkning af allmoge från vestra Upland — bönderna i Roslagen hade slutat sig till herr Sten —, men var det oaktadt betydligt mindre manstark än denne. Underlägsenheten i antal ersattes dock genom ställningens styrka och ett fruktansvärdt artilleri. Om Sten Stures krigsrörelser under slaget finnes det flera, sins emellan stridiga berättelser*. Enligt den sannolikaste förde han hären mot Stockholm norrifrån. Innan han hunnit sitt mål, delade han sin styrka i två stora afdelningar: i spetsen för den ena gick han sjelf rakt mot Brunkeberg, den andra tågade under befäl af Nils Sture i en stor krok för att anfälla från nordost. I staden hade den unge, tappre Knut Posse, en adelsman från Vestergötland, högsta ledningen af borgerskapet, som skulle på ett så lysande sätt taga del i striden.

Torsdagen efter Sancta Birgittas dag (d. 10 Oktober) utkämpades slaget. Omkring klockan 11 förmiddagen ryckte Sten Sture med hufvudmassan af sin här fram emot den del af Brunkeberg, som låg vänd mot Clara kloster. Han fann det häftigaste motstånd: de antågande öfverhöljdes af »lod, skäckor och pilar» samt måste slutligen med stor manspillan draga sig tillbaka. Men medan danskarnes uppmärksamhet var vänd mot detta håll, hotades de af en

* Vi hafva här, såsom på de flesta ställen i denna lilla uppsats, följt C. G. Styffes förträffliga framställning i Bidrag till Skand. hist. IV (Stockh. 1875). Strödda notiser äro dock hemtade från många andra håll.

ny fara, i det att Knut Posse, som lyckats helt obemärkt på båtar föra två tusen väpnade borgare öfver Norrström, med dem nu stormade konung Kristerns skansar (skärmar). Å nyo uppstod en häftig strid —

»O huru fast de mände ropa,
då hufvudbaneren de stöttes tillhopa;
hvar bad annan gripa,
och hvar ville den andre med handen strypa»,

heter det i rimkrönikan —, men äfven nu voro svenskarne underlägsne: väl lyckades de antända konungens träskansar, men måste derefter sjelfva draga sig ned mot Clara kloster. Denna rörelse blef olycksbringande för den danska hären. Då äfven herr Sten med sin afdelning vände sig mot klostret, var den der uppställda danska styrkan nära att duka under. Konung Kristiern såg detta och tågade därför med största delen af sin här utför berget till undsättning. Svenskarne jublade öfver att få strida på jemn mark och drabbade så samman med fienden, att »glafvarne brusto och stumparne flögo, sköldar och brynjor sönder gingo». I synnerhet utmärkte sig anförarne genom den mest ridderliga tapperhet. Konung Kristiern var midt i striden, och sägnen förtäljer, att han med egen hand sårade den tappre Knut Posse. Äfven herr Sten kämpade manligen, och om den hans stridskamrat, hvars trohet och mod vi som barn alla beundrat, låter rimkrönikan honom berätta:

»En fattig bonde, Björn starke het han,
med mig stod han allt som en man;
han lopp så fast som jag med hästen rände
och slog full fast på båda händer,
han var glupande som en gam,
väl fick jag rum, hvar jag for fram.»

Den svenska hären, utmattad som han var af föregående ansträngningar och minskad genom stor manspillan, skulle kanske äfven denna gång blifvit slagen tillbaka och dermed förlorat allt hopp om seger, om icke i det afgörande ögonblicket en hjälpare kommit till undsättning. Det var Nils Sture, som med sina dalkarlar endast långsamt kunnat framtränga genom de vildmarker, af hvilka Brunkeberg vid denna tid var omgifvet i nordost. Nu — något före klockan 3 eftermiddagen — hade han ändtligen hunnit fram och stormade genast danskarnes ställning uppe på berget. Anfallet var så mycket mera afgörande, som konung Kristiern samtidigt blef svårt sårad och måste föras från valplatsen. Samlade kring Dannebrog, fortsatte hans skaror icke dess mindre striden till det yttersta och sålde sina lif dyrt. Svensken Trotte Karlsson fick en kula i pannan, då han, het och uttröttad af ansträngningar, för några ögonblick aflyft sin hjälm, riddaren Strange Nielsen, konung Kristierns banérförare, stupade likaså och med honom ej mindre än 500 kämpar. Qvarlevorna af den nyss så stolta hären trängde i vild oordning ned mot den

brygga, som förenade Käplingen med fasta landet. Under stridens vimmel hade borgare i båtar smugit sig öfver Norrström och genomsågat de bjelkar, på hvilka denna brygga hvilade. Då nu den danska hären rusade fram öfver den samma, brast hon och vållade så, att — enligt den lägsta uppgiften — sex hundra danskar drunknade. Andra flyktingar sökte komma undan på båtar, men då dessa blefvo öfverfulla, kantrade flera bland dem och gån sin harnesklädda besättning åt vågorna. Också påstods det, att denna dag flere danskar omkommit genom drunkning än för svenskarnes svärd. De konung Kristierns krigare, som ej lyckades tränga sig fram öfver bryggan, måste gifva sig fångne. Detta öde drabbade mera än 600 man och bland dem riksmarsken Klas Rönnow, Danmarks kanske mäktigaste ädling, samt dertill tolf andra riddare.

Så aflopp slaget på Brunkeberg. Svenska härar hafva sedan dess vunnit många mera lysande segrar, men knapt någon som så med ett trollslag försatt riket från en ställning af öfverhängande fara till trygghet och lugn. Den tidens svenskar viste också att skatta sin lycka samt sökte att ådagalägga sin tacksamhet mot alla dem, som bidragit till den samma. Sten Sture var dagens hjälte, och rimkrönikan, hvars författare tyckes hafva varit ögonvittne till slaget, berättar, huru ung och gammal gladde sig, då han efter striden intågade i Stockholm. Herr Sten sjelf erkände

den stora skuld, i hvilken han stod till sina tappra stridsbröder och i främsta rummet till dem, som stupat i slaget; också låter rimkrönikan honom säga:

»De svenske män, som slagne voro,
lät jag upptaga och lägga på bære
och dem med alle högtid begå
med alle de klerker, jag kunde få,
att Gud ville misskunna deras själ;
sedan lät jag dem begrafva väl
i kyrkogård som kristna män,
ty de dogo för riket, det säger jag än.»

Äfven de kvarlevande kämparne hedrade han på allt sätt och kanske mest Stockholms borgerskap, som några få dagar efter slaget befriades från det förödmjukande stadgandet, att hälften af stadens magistrat skulle utgöras af tyskar. De många helgon och skyddspatroner, som — så trodde man — genom sina böner fäst segern vid de svenska fanorna, blefvo ej heller förgättna. Det är af intresse att se den glödande trosifver, som utmärkte den tidens svenskar, — en trosifver, som erinrar oss om, att Sten Stures århundrade äfven var Jeanne Darc's. Så hade svenskarne, såsom vi här ofvan visat, före slaget bevittnat ett stort under, i det att de sett blod flyta ur bilden af den korsfäste. Fru Ingeborg, Sten Stures gemål, som från slottsmuren följde stridens gång, lät bland stadens fattige utdela rika allmosor, såsom det uttryckligen heter, »på det att oss — svenskarne —

måtte i striden dess bättre gånga»; och då under slaget en röd strimma syntes på himmeln, sågo de troende deri Sveriges skyddspatrons, sankt Eriks, svärd. Sankt Göran, hvars »visa» — troligen en lofsång — man före stridens början afsjungit, ansågs hafva bidragit till segern och hedrades först med ett eget altare och sedan med den bekanta bild af honom, som nu blifvit flyttad från Stockholms storkyrka till nationalmuseum. Mest betecknande är dock det under, som skall hafva händt Knut Posse. Efter slaget återfann man denne, liggande bland de döde på valplatsen. Han var klädd i jern från topp till tå, men hade det oaktadt blifvit illa sårad i hufvudet genom hugg med en *pålyxa* — detta låter oss med fog tvifla på sägnen, att konung Kristiern sårat honom med egen hand —, hvarjemte han blifvit genomborrad med fyra pilar. Han ansågs för död och blef såsom sådan buren in i sina boningsrum i staden. Då han här legat mållös två dygn, under hvilka — så heter det i legenden — kände och okände trängde sig fram till hans bädd, kommo några att göra löften till den heliga Katarina i Vadstena för den händelse, att herr Knut genom hennes förtjenst och förbön kunde så återställas, att han blef i stånd att bikta sig och mottaga sakramenten, ty om ett längre kroppens lif hyste man intet hopp. Knapt hade man uttalat detta löfte, förr än den sårade hördes ödmjukt bedja om bikt. Då nu denna var tillbörligen gjord

och han fått höra hvad som blifvit lofvadt, tackade han Gud och sina löftesmän, sägande sig med glädje skola fullgöra detta löfte. Härpå blef han återställd och begaf sig till Vadstena, der han med stor fröjd offrade en vaxbild, som var genomborrad med ofvan nämnda fyra pilar och äfven för öfrigt påminde om det sätt, hvarpå han blifvit sårad. Såsom vittnen till detta under åberopas tre namngifne invånare i Stockholm.

Så hög och strålande stämningen i Sveriges hufvudstad var, så tryckt och dyster var hon ute på den fiendtliga flottan. Af denna stolta här, som för några dagar sedan från Brunkeberg sett ned på Stockholm såsom ett säkert byte, och i hvilken man hånande kallat Sten Sture en småsven, som snart skulle få smaka riset, — af denna här hade föga mera än hälften undgått död eller fångenskap. Konung Kristiern sjelf hade blifvit sårad i hufvudet och i benet; enligt danska uppgifter var det förra såret vålladt af en pil, som trängt genom kinden och satt sig så hårdt fast i käken, att han måste ryckas ut med en tång, hvarvid äfven två tänder följde med. Då man för några år sedan undersökte Kristierns hufvudskål, fann man på den samma spår af denna blessyr. Att många bland de öfriga undkomna danskarne äfven voro sårade, är lika klart, som att de alla skulle vara dödligt trötta efter den långvariga striden. I sin vrede ropade de nu, att svenskarne segrat endast genom djefvulska trollkonster, och de voro nära att för nederlaget taga

en föga ridderlig hämnd. Ute på flottan funnos många svenskar, dels sådana konung Kristierns anhängare, som deltagit i slaget och jemte den öfriga hären flytt dit, dels bönder, som efter konungens inbjudning infunnit sig för att köpa salt. Alla dessa ville nu danskarne mörda. Konungen förbjöd ett sådant illdåd och lät landsätta dem, som det önskade. För öfrigt skyndade han så fort som möjligt åter till Danmark. Här fann han stämningen mycket förändrad: riksråden ville ej höra talas om ytterligare krigsföretag och slöto ett stillestånd med Sten Sture, hvarigenom denne fick tillfälle att arbeta på Sveriges inre utveckling. Elden glimmade likväl under askan, ty Kristiern kunde icke glömma nederlaget på Brunkeberg. Till hämnd för detta sökte han bilda ett stort förbund, i hvilket påfven, Tysklands kejsare och Polens konung skulle sluta sig samman med Kristiern, väl i främsta rummet för att vinna egna fördelar, men äfven för att hjälpa den sist nämnde att ordna förhållandena i Sverige efter eget behag. I kraft af en påflig bannlysning skulle här rikets adel utrotas eller förjagas, Stockholms anseddare borgare dödas, Dalarne ödeläggas o s. v. Man har kallat denna plan Kristiern I:s politiska testamente. Att detta icke för alltid blef glömdt, derom skulle en gång Stockholms blodbad ojäfvigt vittna.

Medan således ränker spunnos för att bringa vårt folk i trældom, verkade herr Sten outtröttligt för att

befästa dess välstånd och på samma gång dess sjelfständighet. Vi kunna ej här följa honom i hans verksamhet, men väl påpeka den frukt, denna bar för honom sjelf. Denna frukt var en kärlek så varm och så varaktig, att knapt någonsin en sådan kommit en svensk regent till del. Att man träffar uttryck af vördnad för den store riksföreståndaren under Sten Sture d. y:s och Gustaf Vasas tid, förtjenar väl att nämnas, men ännu mera betecknande är det, att denna minnesgoda kärlek fortlefde ännu under Erik XIV:s regering. Då Fredrik II af Danmark under det nordiska sjuårskriget ville bringa Sveriges bönder på sin sida, lofvade han dem samma lycka, som den de njutit under Sten Sture d. äldres tid; och några år senare, då hertigarne Johan och Karl rest sig mot Erik XIV, erinrade denne om de olyckor, som vålats deraf, att »gamle herr Sten, den gamle, gode herrn, som mycket godt förskyllat,» blef för en tid af förrädare skild från magten. Denna samma kärlek har nu i våra dagar under konstnärens hand tagit form i en minnesvård, som lofvar att blifva en bland vår vackra och minnesrika hufvudstads bästa prydnader.

A. G. A.

[A. G. Ahlqvist?]

Kornen 77